

Maksim Óssipov | paper de vidre

Maksim Óssipov

Nascut a Moscou el 1963, **Maksim Óssipov** va estudiar medicina i es va especialitzar en cardiologia. Als anys noranta va fer un viatge d'estudi als Estats Units, però va decidir tornar-ne per viure i exercir a Rússia, on va fundar una editorial especialitzada en llibres científics. «El meu pare era escriptor, el vaig veure debatre's tota la vida entre editors censors i correctors soviètics. Pot ser que les ganes de disposar lliurement de les paraules em vinguin d'aquí...»

A partir del 2005, per recuperar el contacte directe amb els pacients, abandona Moscou i s'instal·la a províncies. «El meu avi era metge. Deportat el 1932 al Gulag, alliberat el 1945 i sotmès a la regla dels 101 km [que prohibia als exdeportats acostar-se a les grans ciutats], va instal·lar-se a Tarussa, a 117 km de Moscou.» I és a Tarussa on s'ha instal·lat Maksim Óssipov, per impulsar-hi una campanya de modernització de l'hospital que va arribar fins al [Washington Post](#).

El 2007 publica la seva primera prosa a la revista *Znàmia*, «Sobre el pare Ilià», unes notes autobiogràfiques. El 2009 surt el seu primer recull de contes i assagística, *No ens podem queixar*, on testimonia en part la seva experiència a l'hospital de Tarussa. Des de llavors ha publicat tres reculls de relats i ha escrit obres de teatre que s'han representat a diverses sales de Rússia.

Actualment viu i treballa entre Moscou i Tarussa.

Avui publiquem, en avançament editorial, la peça "Última fermata" del conjunt *Peces d'un pla* que apareix al recull *El crit de l'ocell domèstic*, que avui mateix arriba a les llibreries publicat per Club Editor (i traduït per Arnau Barrios).

Ultima fermata

S'ha mort. Ho ha dit la mare, s'ha mort.

Després de prendre's les medicines, la mare li ha llegit en veu alta el que ell li havia demanat, algun poeta rus antic, molt antic. Llavors se n'ha anat a preparar-li de beure i, de sobte, un crit: «Nina, em sembla que em moro. ¡Truca al Matvei!» Se n'ha anat a buscar el telèfon, torna, ell li diu: «No cal, ja estic més bé.» I ha sospirat profundament dos cops i ha deixat de respirar.

—T'ha recordat sovint, aquests dies.

No cal parlar-ne, pensa el Matvei. Ja és tard. Tard per a tot. A l'avió ha començat a notar punxades al cor, ara les nota més intenses.

La mare li llegia molt. Versos. Li agradaven els versos. No sembla atordida, només reclosa, concentrada.

—Matiuix, ja en parlarem... ¿On ets? A Nova York.

—Ja en parlarem —repeteix la mare—; de moment desconnecto el telèfon.

Li truquen sense parar. Està sola, és pesat.

La mare li respon que no, que no passa res. Però que haurà d'atendre la gent. Al pare li agradava, la gentada.

—Demà vindran els teus germans.

Germanastres. Aquests darrers dies li telefonaven sovint, a la mare, i li demanaven que fes alguna cosa. Tothom reacciona a la seva manera.

—No hi podies fer res —diu el Matvei—. I ja ho teníem coll avall.

—Sí —respon—. Me'n vaig a fer-li companyia.

El Matvei hauria arribat a temps, potser, si hagués corregut, però el temps va passar volant i, a més, arribaven a Nova York amb retard. El taulell està tancat fins l'endemà, només hi ha un vol diari a Moscou. L'han avisat, l'han cridat per megafonia. No ha sentit res, encara no s'ha avesat al nou cognom.

—Avui s'ha mort mon pare —diu el Matvei, avergonyit. Això és molt trist, el compadeixen. Li buscaran un hotel... Una nit en un hotel, no, impossible; cal fer alguna cosa, moure's, ajudeu, si us plau. Miren què poden fer. Londres, Frankfurt, París, tot ocupat. Ah, però hi ha l'opció de volar amb transbord a Roma. El posaran en primera classe, en senyal de... bé, està clar en senyal de què. Sense pagaments afegits, aquí té el bitllet, la targeta d'embarcament, no hi ha cap pressa, pot anar tranquil. ¿Com es troba? Bé, bé, gràcies. De veritat. Els està molt agraït.

Sempre havia notat bastant dèbil el lligam biològic, natural, amb el pare: no cal fer-ne un gra massa. Alhora, es fa estrany: el pare hi era, ara no hi és. I encara, la basarda del que li tocarà veure: el cos groguenc i enfredorit, el cadàver.

¿O se l'emportaran al tanatori? No, al pare, com a aquell oncle llunyà del setge, no li agradava «la cultura del gramòfon i la maleta», no hi hauria estat d'acord.

El Matvei, els únics difunts que ha vist són un dels seus entrenadors d'escacs (que no impressionava, lluny, dins del taüt, envoltat de gent i corones) i l'àvia de Leningrad, la mare de la mare. No era que no li fos propera, sinó que amb prou feines la coneixia: ella no va acceptar mai el matrimoni de la filla, el gendre tenia gairebé la seva edat, podien haver estudiat junts. Quan va morir, la mare, tant a casa com a l'església, va estar tota l'estona arreglant-la, agafant-li la mà, tocant-la; al Matvei li va semblar que ho feia per ell, perquè veies que no havia de témer els morts. Però ell feia com tots, s'avorria, amb la sensació que no hi tenia res a veure, i va besar-li el paperet del front.(1)

És en primera classe de l'avió que vola a Roma. A Roma s'hi estarà encara sis hores, a Moscou hi arribarà només al vespre. Al seu voltant hi ha americans vestits de colors virolats, una colla gran, homes i dones, i molts seients buits.

—Make yourself comfortable —posi's còmode.

Com li deia l'entrenador, cal que les figures estiguin còmodes, sí. Beu maquinalment alguna cosa amb graduació; abans de pujar ja ha begut. No és beverri, però si no beu ara, ¿quan? Potser l'ajudarà a dormir. No menja res.

La premsa. El carret dels diaris. Recorda el psicòleg: llegeix, adquireix opinions. Els veïns n'agafen uns quants: els diaris són enormes, com les racions de les cafeteries d'aquí. Tots, homes i dones, se submergeixen en columnes de xifres.

Una lletra petitíssima, les cotitzacions de les accions: la nostra civilització és un projecte financer i legislatiu.

El Matvei també agafa un diari, per llegir-lo sencer caldrien uns quants dies. Política, política, notícies locals, art, esport. Seguint el costum que ha contret arran del torneig, està a punt de mirar les explicacions d'unes partides d'escacs, però s'atura: ¿per què fer-ho? En canvi, aquí té les necrològiques: això fa més al cas.

Les històries que llegeix estan unides pel mateix fet: la vida de tota aquesta gent s'acaba a l'abril d'aquest any, del 99. Com la vida del pare. De tots diuen de què ha mort, la família que deixa, les fites de la seva carrera i alguna cosa maca que farà que el recordin. O no per força maca.

Ha mort el senador republicà Hruska (¿es llegeix «Hruska» o «Hraska»?). Noranta-quatre anys, tenia molta influència a la Comissió d'Assumptes Judicials. Contrari a la violència i a la pornografia en els mitjans de comunicació. Defensor de la pena de mort. I a favor de la venda lliure d'armes. Quan el Nixon, va defensar la nominació a la Cort Suprema d'un protegit seu, que molts consideraven un personatge gris, mediocre. «Fins i tot si fos així —va dir el senador—, la majoria de persones són mediocres. De persones i de jutges. Tenen dret a ser representats.» Ha deixat dos fills i una filla.

Una altra necrològica: Estelle Sapis, de setanta-tres anys. Va aconseguir que el banc li tornés els diners del pare, mort al camp de Majdanek. «Has de sobreviure, Estelle», li

deia el pare: l'últim cop van parlar a través d'una filferrada de pues, al sud de França. Li va dir uns quants bancs on desava els estalvis. L'any 46, els francesos i els anglesos van tornar la seva part sense queixar-se, però els suïssos demanaven una prova escrita que demostrés la mort del pare. Als camps nazis no expedien certificats de defunció; perquè li tornessin els diners, la Estelle hi va batallar cinquanta anys. No tenia fills, només nebots.

Understatement, subestimar, sobreentendre, en tot, també en la pena. Està escrit amb serenor. Ell va llegint i fent xarrups del gotet.

S'ha mort el propietari d'un equip de beisbol que es va gastar milions en beneficència. S'ha mort la primera dona del vicepresident i governador Rockefeller, hi va tenir cinc fills i ballava el charleston fins a les seves velleses. Ha mort un jutge del Bronx que va condemnar l'assassí d'una jove i dos homes a la pena màxima, setanta-cinc anys de presó. La sala, diu, aplaudia dempeus.

Sis per vuit, calcula el Matvei, més dos, perquè al més gran no el va condemnar a vuit anys, sinó a deu. Total: cinquanta. El seu pare, el seu propi pare, va condemnar a cinquanta anys de reclusió i treballs forçats els nois de Leningrad.

El Matvei mira al volt: uns veïns llegeixen, d'altres dormen. ¿Algun d'ells es farà digne d'una necrològica d'aquestes?

Porti'n un got més. No, porti l'ampolla sencera, ja no ve d'aquí. El Matvei no havia begut mai tant a la vida com en aquestes últimes tres hores. Potser hauria de menjar alguna cosa, li diu l'hostessa, que procura que el passatger no s'emborratxi del tot. Si no vol dinar, li pot dur una amanida: una Cèsar amb pollastre, o una grega. D'acord, la Cèsar.

Prou, la darrera història d'una vida i després a dormir.

El veterà de la Primera Guerra Mundial Herbert Young s'ha mort dijous a casa seva, a Harlem. Li faltava una setmana per fer-ne cent tretze. Al febrer el van fer cavaller de la Legió d'Honor francesa; durant la cerimònia, va fer la salutació militar mentre sonava l'himne i va aixecar una copa de xampany.

A la Primera Guerra Mundial servia al regiment 807 de sapadors. Era una de les unitats sota bandera francesa composta de negres americans que quedarà com a testimoni de la segregació racial que hi havia llavors als Estats Units. Un mes abans de morir, Young va dir als periodistes: «Me'n vaig anar a l'exèrcit perquè em sentia sol. Tots els altres nois havien anat a la guerra.»

Els darrers anys necessitava un aparell auditiu i gairebé s'havia quedat cec, però recordava la guerra vivament: «Qui digui que no feia por és un mentider.» Va participar en atacs amb baioneta, el van intoxicar gasos alemanys. De tres-cents cinquanta nois del seu regiment van tornar-ne dotze; la majoria va morir de malalties, no de ferides. Acabada la guerra, va quedar-se nou mesos per Europa enterrant morts. En tornar, es va dedicar a arreglar automòbils vells. Als vuitanta anys es va casar amb la Grace, una noia de vint i escaig. No queda clar com queda, la seva família. Va regalar la medalla francesa a la seva rebesnéta, que en té onze. Quan, ara fa un mes, van preguntar-li quin era el secret que li havia permès viure tant

temps, va respondre: «He intentat evitar els problemes.»

«No tingueu por —recorda el Matvei—. No tingueu por de res.» ¿Quina necrològica li haurien escrit, al pare? L'ampolla que han acabat portant-li ja està mig buida, i encara no es nota ni borratxo ni amb ganes de dormir.

Un home de lletres, haurien escrit, mort als setanta-quatre anys, de confessió religiosa canviant, apassionat de bones frases, ben poques de les quals li pertanyien, però. Va estudiar a la Universitat de Leningrad, va ser un hàbil gestor cultural, un defensor de la puresa acadèmica, hostil a qualsevol mena d'experimentació. Apreciava la poesia russa del segle XVIII i de la primera meitat del XIX, així com els licorets d'herbes. Tenia el malnom de «Duc» a causa del seu estil noble i de l'ascendència gairebé de tsar. Han quedat la vídua i un fill, o, més ben dit, fills. L'any 49 va redactar una delació política contra sis estudiants, que van ser condemnats, si ho sumem tot, a cinquanta anys d'internament als camps. Mai no se'n va penedir, ni en converses privades ni en públic. Un delator impenitent. Seria impropri sentir pena. No, això no cal. Els fets i prou.

A pastar fang, els diaris.

El Matvei aconsegueix inclinar-se, quedar mig ajagut i amb els ulls tancats, en una posició que no li rodi el cap. A Roma, se'n va a Roma. Palíndrom: amor. «I el mal augmentarà tant, que es refredarà l'amor de la majoria», com solia dir el pare. Saber trossets de la Bíblia, sí, sí. Seria impropri sentir pena. De fet, no la sent pas.

I una altra cosa. Tota la vida, el Matvei ha viscut en un sistema de dues dimensions, de dues coordenades. Primer els escacs: negres-blanques, guanyar-perdre, u-zero. Pel·lícules: els nostres-els altres, els nazis-els russos. Després van venir altres parelles: òrgans de seguretat-dissidents, resistència-traïció. Va marxar, no es va quedar atrapat. Però aquí el mateix: blancs-negres, de dretes-d'esquerres, republicans-demòcrates. De la suma de tots aquests vectors en surt el quadre del món, com en diu la gent adulta, amb experiència, gent que ha après, sospita el Matvei, a amagar la seva situació desesperada, a atapeir els buits de l'ànima, a ensordir el dolor. Uns ho han après millor que altres. Recorda la Margo: llumetes del pont, crema de coco, olor d'algues. En canvi, aquell senyor estrany, l'amic del pare, el psicòleg, no ha après a amagar res. Negres-blanques, Rússia-Amèrica, dos rajos, dues direccions, vectors formant un pla. Té ganes de veure el món d'una altra manera, en té moltes ganes, però tots els intents de veure-hi res, ho sap, toparan contra un pla sense profunditat ni altura: l'hule a taula, la pantalla del televisor, l'escaquer. A la dreta-a l'esquerra, endavant-endarrere, no hi ha cap altra tria. Com als contes russos, quan l'heroi troba una inscripció en una pedra: «A la dreta iràs, el cavall perdràs.» Els companys del club d'escacs solien fer broma amb aquesta sentència. El «mal infinit» de Hegel, enrere i enfront. Vida-mort.

Aconsegueix adormir-se una estona i, en el son, el Matvei gemega, intenta fer un pas, canviar de casella, cap amunt o cap a la vora, però no el deixa passar un amuntegament de peces: la nonagenària senyora Rockefeller, nua (¿o és la Margo?), li balla el charleston, l'ambaixador, amb la cara blava i inflada com la d'un mort, li fica un peó a la boca i el vellet amb Alzheimer riu i l'agafa pel braç, he he, he he, té, empassa-te'l. Senadors, jutges, el xicot del «KGB que ara no es diu així» i el psicòleg

psicòpata, vermell i excitat, presumint de pis nou: «Ara l'endrecarem, penjarem els quadres, ja tinc un pressentiment de felicitat, tinc una prefelicitat; ¿a tu et passa, això?, ¿no?, tens un defecte de personalitat, tu.» El Matvei s'ofega, necessita respondre, ara no importen, la felicitat o la infelicitat, que el deixin sortir, i que el deixin passar! Però això és una resposta a un altre impuls: al ventre, no al cap. Ha tingut sort de poder-hi arribar, de trobar el lavabo buit.

Vomita la Cèsar mal digerida, l'alcohol, una porqueria. Passada una de les vomitades, el Matvei s'asseu entre la tassa del vàter i la pica, perd el coneixement. Al cap d'una estona li torna.

Aigua, li cal molta aigua, està deshidratat, l'hostessa sap el que es diu. Deixa que li donin de beure, que l'asseguin al lloc, que el tapin.

Així, amb les entranyes regirades, el Matvei arriba a Roma. Un riu de gent l'arrossega cap al control de passaports i després cap als trens, tot i que ell, d'entrada, no hi ha de fer res, allà. Són cinc hores i mitja, però, i les ha de passar d'alguna manera.

—¿Aquest tren va fins a Roma? —pregunta en anglès, entrant al vagó.

—Sí, sí —responen—. È l'ultima fermata —l'última parada.

(1) En l'enterrament ortodox, posen al front dels difunts una tira de paper on hi ha escrita una pregària.

Traducció de Arnau Barios

Avançament editorial gentilesa de [Club Editor](#).

